

TranSPORTkamp: een project met vakkenintegratie en vakoverschrijdende eindtermen

Jimi Gantois

Meer dan 15 jaar trekken de leerlingen van het 5de Lichamelijke Opvoeding en Sport op een vijfdaags natuursportenkamp. De laatste jaren vindt dit avonturenkamp plaats in de herfst, zodat het eerder fungeert als initiëring in een intens sportjaar. Van meet af aan werd dit sportkamp gedragen door leerkrachten van verschillende vakken, zodat vakkenintegratie er meteen ingebed zat. Bovendien ging de zorg van de initiatiefnemers - naast het aanbieden van een keur aan uitdagende bewegings-activiteiten - uit naar een waaier van wat toen algemene opvoedkundige waarden en nu vakoverschrijdende eindtermen genoemd worden. In de loop der jaren werd de vaste kern van leerkrachten uitgebreid met nieuwe collega's die eigen accenten in activiteiten en aanpak konden leggen.

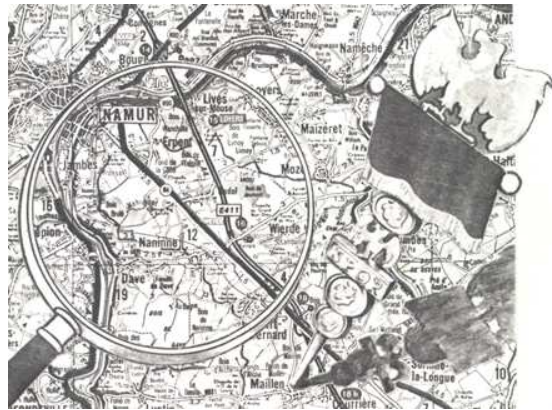
In dit artikel, schetsen we eerst het verloop van het project. Vervolgens toetsen we het project aan het vakconcept van lichamelijke opvoeding. We overlopen de vakkenintegratie. In een laatste hoofdstuk tenslotte maken we de link met de vakoverschrijdende eindterm: sociale vaardigheden.

1. **Het project**

1.1. **De locatie**

Vanaf het eerste jaar van de organisatie kozen we voor een activiteitenpakket (natuursporten) dat moeilijk op school realiseerbaar was. We vonden logies in de Chavée-hut van de Vlaamse Bergsporten Centrale in Maillen met slaapzalen, douches, droogplaatsen, een gemeenschappelijke ontspanningsruimte en een keuken. Een vrijwilliger van de VBC hield toezicht maar bemoeide zich verder niet met onze activiteiten. Door de aard van de locatie waren we verplicht om zelf te koken en af te wassen. De ruimte in het gebouw was wat krap om met zestig jongeren en begeleiding rustig te kunnen samenleven, daarom opteerden we voor een tentenkamp.

Maillen ligt kort bij Courrière midden in de Condroz. We moesten ons voor praktisch elke activiteit kunnen verplaatsen. Daarom werd al snel het plan opgevat om het traject school-Maillen (90 km met onderweg de valleien van Samber en Maas) per fiets af te leggen, zodat we de andere dagen gebruik konden maken

van dit transportmiddel. We huurden eveneens twee minibusjes voor de begeleiding van de fietstocht en de verre verplaatsing van kleine groepen. De laatste dag werden de fietsen met een lichte vrachtwagen opgehaald zodat de leerlingen met de trein naar huis konden.

1.2. **Dagindeling**

De grote groep werd in kleinere groepjes ingedeeld over de klassen heen en elke leerling nam in principe deel aan elke activiteit.

Buiten de eerste dag (de fietstocht) was er een vast dagprogramma (zie kader).

Dagprogramma

- 7:00 uur wekken, toilet maken, ontbijten.
"Die Hards" krijgen de mogelijkheid om te joggen. De kampleiding zorgt voor een uitgebreid ontbijtbuffet. Iedereen vult zijn eigen brooddoos met een picknick voor de middag.
- 8:00 uur briefing en vertrek naar de eerste bewegingsactiviteit
- 12:00 uur: picknick en transport naar andere locatie
- 13:00 uur: tweede bewegingsactiviteit
- 16:00 uur: nevenactiviteit - de kookploeg wordt naar de kamplaats terug gebracht en start na het douchen met de keukengeruimtes.
- 18:00 uur: einde nevenactiviteit, terug naar kamplaatsen, douchen.
- 19:00 uur: avondeten en briefing.
- 20:00 uur: de kookploeg wast af, de anderen spelen gezelschapsspelen, musiceren, brengen hun tent in orde of keuvelen. De kamplaats wordt niet verlaten.
- 21:00 uur: avondactiviteit.
- 23:00 uur: bedtijd (voor de leerlingen!)

Vanwege de vele sportieve verplaatsingen per fiets, trein, boot, bus, kajak, onder en boven de grond.. werd het project dan ook transSPORTkamp gedoopt.

1.3. De activiteiten

Buiten het reeds vermelde fietsen, realiseerden we gedurende verscheidene jaren de volgende **bewegingsactiviteiten**: zoektocht, kajakken, vlottentocht, stadexploratie, rotsklimmen, snorkelduiken, speleologie, mountainbiken, oriënteringsloop, paardrijden.

De meeste activiteiten organiseerden we zelf met de leraren. We deden alleen een beroep op externe begeleiders waar het niet anders kon, zoals bij paardrijden, klimmen en speleologie. Dit drukte niet alleen de kosten, het was tevens een garantie dat de aanpak en doelstellingen in de lijn lagen van heel het schoolprogramma. We vonden het wel belangrijk dat bij elke activiteit een leraar participeerde. Zo stimuleerden we de externe begeleider om degelijk werk af te leveren en waren we in staat om de leerlingen gerust te stellen, aan te moedigen en te evalueren.

De **nevenactiviteiten** steunden onze vroege poging tot vakkenintegratie. Zo bezochten we in de loop der jaren verscheidene instanties zoals: een steengroeve, de schotelantennes van Lessive, een beroepsschool voor stalknechten, het trainingscentrum van Vandewalle, de bottelarij van Ciney. Als moment van bezinning bezochten we het klooster van Leffe. Overal werden de leerlingen in de taal van Molière te woord gestaan.

De **kookactiviteit**: de nevenactiviteit stelde de kookploeg in staat om "rustig" een lekker driegangenmaaltijd ineen te boksen. Voor de meeste leerlingen die gewoon zijn hun voeten onder tafel te steken een unieke belevenis, gaande van groenten kuisen, tot bakken, stoven, braden en koken. Er werd gezorgd voor een evenwichtige voeding en er werden uitsluitend verse groenten van het seizoen geserveerd. Niet alleen het koken, ook de bediening, het afruimen en de afwas werden door de kookploeg van die dag verzorgd.

De avondactiviteit:

In het kader van het vak bewegingsagogiek bereidden de leerlingen in kleine groepjes vooraf een binnenhuisactiviteit voor zoals een uitdagingsspel met gezelschapsspelen, pictionary, quiz, kampvuur met musiceren enz.

De laatste dag was geen verloren dag: naast het uitgebreid ontbijt volgde het opruimen van de tenten en het persoonlijk materiaal, het poetsen van de wasplaats en keuken, dit alles in wisselende groepjes. Ondertussen werden de fietsen in een vrachtwagen geladen en stond de bus klaar om te vertrekken voor een laatste activiteit: kajakken.

1.4. De voorbereiding

Van meet af aan werd het kamp door verschillende vakleerkrachten gedragen. Naast de noodzakelijke telefonische en schriftelijke contacten, trokken we met de kern elk jaar vooraf - alleen of in groep - naar de kamplocatie om een en ander voor te bereiden en om te zien of er niets veranderd was t.o.v. de vorige jaren. We

denken hierbij aan het opmaken van het roadboek voor de fietstocht, de opdrachten voor de zoektocht, het plannen van de oriënteringsloop en mountainbike parcours. Er werden ter plaatselijke contacten gelegd met de kleinhandel en landbouwers (voor de catering). De veldwachter werd gecontacteerd

om te overleggen wat mocht en wat niet (broedtijd?). De imker, de drukker, de forellenkweker, de steengroeve, de smid, het dorpschooltje, het ULM-vliegveldje, de plaatselijke kunstenares werden gecontacteerd in verband met een bezoek of het dorpsinterview.

De leerlingen kregen vooraf een door ons uitgewerkte brochure met naast de verantwoording, een dagschema, een weekschema, enkele toelichtingen rond de bewegingsactiviteiten, een sportzaklijst en een voorbeeld van evaluatie. Tijdens de lessen bewegingsagogiek werden de tentpartners, de avond-animatie-groepjes en kookploegen gevormd. Wat kon, werd onder supervisie van de leraar bewegingsagogiek reeds voorbereid.

TranSPORTkamp beoordeling (voorbeeld)

Beoordeling van de (bewegings)activiteiten : **Piet Paaltjes**

De schaal:

5. helpt anderen over de streep
4. is leergierig, aandachtig tijdens uitleg, stelt zinvolle vragen
3. houdt vol tot het einde
2. geeft op, komt te laat of stopt voortijdig
1. boycot, trekt anderen mee in de negativiteit

ACTIVITEIT	Score
Fietsen	5
Kajakken	2
Speleologie	2
Paardrijden	4
Mountainbiken	4
Zoektocht	1
Indoorklimmen	3
Outdoorklimmen	2
Snorkelduiken	3
Oriënteringsloop	2

Beoordeling van de algemene houding op het kamp :

	++	+		-	--
Houdt zich aan afspraken				X	
Zin voor orde en hygiëne			X		
Respect voor de nachtrust van anderen					
Open en enthousiast voor alles			X		
Ziet werk en helpt spontaan			X		
In orde met het eigen materiaal				X	
Bezorgd voor de veiligheid ook van anderen			X		
Hulpvaardig bij minder aangename taken		X			

Opmerkingen:

Piet, we waarderen je inzet bij alles wat met de fiets te maken heeft. Stel je hulpvaardiger op en sta open voor nieuwe opdrachten.

De transportkampleiding

1.5. De evaluatie

Het eindpunt van de kampevaluatie wordt elk jaar tijdens de junizittijd in rekening gebracht. De evaluatie beperkt zich niet tot het meten van de motorische vaardigheden (zie voorbeeld). Bij de meeste (bewegings)activiteiten is een leraar aanwezig, die participeert maar ook observeert. Bij zoektochten, stadsexploratie, kajakken, oriënteringsloop controleert een “vliegende brigade”. Elke avond wanneer de leerlingen zich opmaken om hun nachtrust in te zetten, evalueert het corps de leerlingen, de activiteiten, de maaltijd, de externe organisaties.

2. *Het vakconcept LO*

2.1. Motorische competentie

Voor de leerlingen ging het in de eerste plaats om de sport. Zij werden geconfronteerd met enkel mooie en voor sommigen nieuwe uitdagingen. Ook de basiseigenschappen zoals uithouding (fietsen, zoektocht, oriënteringslopen, kajakken), lenigheid (speleo, klimmen) en kracht (klimmen, kajakken) werden aangesproken.

2.2. Gezonde en fitte levensstijl

Dit aspect kan sporadisch aangesproken worden in de les LO. Op een vijfdaagse tentenkamp worden alle deelnemers er constant mee geconfronteerd.

Op gebied van hygiëne: douchen na elke activiteit, handen wassen voor het koken en het eten. Regelmatig wisselen van sportkledij, orde en niet snoepen in de tent. Natte kledij kon in de droogkamer. Iedere leerling had een vuilniszak mee om wasgoed in weg te bergen. De tentpartners en de leiding controleerden regelmatig de orde in de tent. 's Avonds voor de avondactiviteit en 's ochtends na het ontbijt was er kans om orde op zaken te stellen.

Op gebied van voeding: de leerlingen kregen de tijd en ruimte om elke ochtend uitgebreid te ontbijten. We voorzagen verschillende soorten ontbijtgranen, bruin en wit brood, alle soorten beleg, kruidenkoek, koffie of thee. Men kon eveneens kie-

zen voor spek met eieren, als men het zelf of in groepjes klaarmaakte. Iedere leerling stelde ook zelf zijn of haar lunchpakket klaar. We voorzagen elke dag een andere fruitsoort. Men kon onbeperkt genieten van onze flessen spuitwater. De maaltijden vormden meerdere malen een culinair hoogtepunt met alternatieven voor de vegetariërs. Na de laatste activiteit konden de leerlingen nog een drankje op eigen kosten bestellen. Er mocht niet getrakteerd worden en streekbieren waren uit den boze.

Op gebied van nachtrust: door ze in kleine groepjes van maximum drie in een tent te laten slapen werd het controleren van de rust beheersbaar.

Over het roken en drinken kunnen we kort zijn. Sterke drank werd niet getolereerd. Sigaretten werden ingeleverd en terug gegeven tijdens de heel korte pauzes op de kampplaats. Roken kon dan beperkt in open lucht, werd niet aangemoedigd maar sterk ontraden. Iedere dag werd de nodige tijd en aandacht voorzien om wondjes te ontsmetten en andere lichamelijke klachten te behandelen.

2.3. Sociale interactie

De meeste activiteiten gebeurden in wisselende partnergroepen. Ons evaluatieconcept is een bewijs dat we grote aandacht aan dit persoonsgebonden doel besteedden. Iemand met schrik geruststellen bij de speleo, iemands fietsband herstellen, de partner zekeren bij het klimmen, samen aankomen bij het fietsen, iemand met raad en daad de rots ophelpen zijn ervaringen die beklijven. We gaan hier dieper op in wanneer we het hebben over de sociale vaardigheden als eindterm.

2.4. Het positief zelfbeeld

Jongeren hebben vaak angst voor onbekende opdrachten. Ze durven vooraf hun schrik of onkunde uiten. Bij de eindbespreking op dit kamp blijkt dat iedereen op enkele uitzonderingen na blij is dat ze het allemaal mee hebben gemaakt. Ze hebben geleerd hun eigen mogelijkheden juist in te schatten (welke route bij het klimmen..). Sommigen ontdekten bij zichzelf nieuwe vaardigheden (koken, tent opzetten, het tot een goed einde brengen van de nachtzoektocht. Sommigen deden nog jaren later een beroep op onze "know how" om die ervaringen verder door te ge-

ven in jeugdbeweging of zelfs beroepsleven (de stadsexploratie, onze adressen, de federaties.)

3. Vakkenintegratie

3.1. LO-Frans

De leerlingen kregen een Franstalige stadsexploratie in Dinant. Zij mochten in groepjes van zes een interview afnemen van enkele markante persoonlijkheden uit het dorp. Alle nevenactiviteiten verliepen in het Frans en als er wat bijgekocht moest worden voor de keuken mochten de leerlingen de boodschappen doen. De bevindingen op het kamp werden door de leerlingen verwerkt in een verhandeling en verrekend in het eindpunt Frans.

3.2. LO- Aardrijkskunde

We verbleven in de Condroz, ideaal om van alles te vernemen over meanders, cuestareliëf, kalksteen, stalachmieten, vierkantshoeve, erosie enz... De leerstof over de Condroz werd verplaatst naar het vijfde jaar. De leerlingen moesten stafkaartlezen. De leerlingen werden aangemoedigd om met open oog voor de natuur aan de activiteiten deel te nemen. We bezochten een steengroeve, bevaarden de Maas en de Lesse. Bij de zoektocht hoorden vragen die te maken hadden met het vak aardrijkskunde.

3.3. LO- Biologie

Biologie wordt in de LOS-richting enkel in de eerste en tweede graad gegeven. In de derde graad wordt dit anatomie en fysiologie. Dank zij de actieve aanwezigheid van de biologieleerkracht leerden we waarnemen tijdens het mountainbiken, kajakken, zoektocht en fietsen. We bezochten een imker en een forellenkweker. We interviewden een landbouwer en de boswachter.

4. Vakoverschrijdende eindtermen

We beperken ons hier tot de sociale vaardigheden voor de 3de graad. We vermelden waar nodig de horizontale samenhang met andere VOET'en (milieueducatie en gezondheidseducatie).

4.1. Streven naar het ontwikkelen van relationele veelzijdigheid

Een leerling maakt constant deel uit van wisselende partnergroepjes. Voor sommige activiteiten kan de leerling zelf zijn of haar partners kiezen en gaan ze met elkaar om op basis van gelijkheid (het delen van een tent, het koken, het interview met de dorpingen, de stadsexploratie, de zoektocht) Voor andere activiteiten wisselen ze om beurt van functie (klimmer-verzekeraar, bij duokajak: voorachterman, verschillende taken bij het snorkelduiken).

Door de veelzijdigheid van de activiteitenkeuze, het zware programma, het kort op elkaar leven worden de deelnemers geconfronteerd met een rijk pallet aan emoties.

Het uiten van positieve emoties als vreugde bij de aankomst (fietstocht, klimmen) dankbaarheid voor het lekkere eten, de hulp (opzetten tent, herstellen van een fietsband, het dragen van de watervoorraad, een schouderklopje) tevredenheid bij het slagen van een opdracht wordt door de leiding uitgelokt. Minder positieve emoties krijgen echter eveneens een kans om geuit en geduid te worden. We denken aan schrik voor het onbekende en de duisternis (speleo, nachtbosloop), hoogtevrees (klimmen), weerstand tegen een vreemde taal (dorpsinterview, zoektocht, nevenactiviteiten..) het omgaan met vermoeienis (fietsen, zoektocht, slecht geslpen, kajakken) het omgaan met (zadel)pijn, rennersbenen, spierpijn.

Binnen de grote groep en binnen de partnergroepen worden de emoties constant geuit. Medeleerlingen herkennen en duiden elkaars emoties en spreken de leiding aan wanneer deze dramatische vormen aan zouden nemen.

4.2. Streven naar duidelijke communicatie

Het doelgericht communiceren is van groot belang voor het welslagen van de meeste bewegingsactiviteiten; bijvoorbeeld bij speleologie: het doorgeven van de

juiste, bondig geformuleerde informatie naar de achterhoede. Bij het klimmen leidt de zekeraar de klimmer via haalbare tips naar de top.

Het uiten van eigen gevoelens en gedachten krijgt ruimschoots zijn plaats tijdens de zoektochten, kayakken en fietstocht. Zij leren tijdens de stadsexploratie en dorpsinterview omgaan met enkele cultuurverschillen (niet "tutoyeren", zoenen bij ontmoeting)

4.3. Constructief participeren aan de werking van sociale groepen

Het kamp is een groepsgebeuren: leerlingen streven naar een evenwicht tussen eigen wensen, verlangens en belevingen, en het groepsbelang. Hun "walkmen" en "gettoblaster" of "gameboy" laten ze thuis. De leerlingen engageren zich om hun verantwoordelijkheid op te nemen (fiets in orde, ontbijtborden en bestek zelf afwassen, tent elke dag opruimen, picknick samenstellen, brooddoos niet vergeten, gepaste kledij voor de geplande activiteit aantrekken, zorgdragen voor het eigen materiaal - zoals keukenhanddoek, speleokledij, tent, fiets, toiletgerief).

Reeds van bij de voorbereiding worden de leerlingen betrokken bij het kamp. Ze mogen zelf hun tentgroepjes (a), de 5 kookploegen (b) en de groepen voor de avondanimatie (c) samenstellen.

- a) Zij verdelen het werk: wie zorgt voor een kleine tent en weet hoe die moet opgesteld worden? Wie zorgt voor extra slaapzakken en luchtmatrassen?
- b) Elke kookploeg bepaalt vooraf de samenstelling van het menu van zijn kookdag. Hierbij moet er telkens een soep of voorgerecht, een hoofdschotel en een zelfgemaakt toetje voorzien zijn. Conserven worden geweerd. Alles wordt met dagverse groenten van het seizoen bereid. Het afval wordt gecomposteerd (Milieueducatie). Er wordt rekening gehouden met de maaltijdschijf van 4 (Gezondheidsopvoeding). De leerlingen overleggen met hun partnergroep en thuisfront en "specialiseren" zich in aardappel schillen, tafeldekken, chocoladesmelten "au bain marie", menukaarttekenen, wortelschrapen en pannenkoekenbakken. Uiteraard stuurt de leiding vooraf de menu bij om de kostprijs en bereidingstijd te drukken. Op de kookdag zelf worden de taken (groenten kuisen, tafeldekken, bediening, veldbloemen zoeken, afruimen..) verdeeld. Elk krijgt een verantwoordelijkheid toegewezen (soep, hoofdgerecht, toetje). Wie

eerder klaar is zoekt werk of vraagt er aan de partners. De volledige ploeg wast nadien ook af. Zo leren ze zuinig omspringen in het gebruik van potten en pannen. Het afwassen zelf en opruimen van de keuken is een ideale activiteit om leerlingen te observeren in het nemen van verantwoordelijkheid en behouden van de taakspanning.

- c) De avondactiviteiten worden verzorgd door de leerlingen. De vijf groepjes brainstormen vooraf welke activiteiten haalbaar zijn, ze verdelen het werk, verzamelen het nodige materiaal. In de lessen bewegingsagogiek wordt de nodige tijd vrijgemaakt om een en ander uit te proberen. We konden ons reeds vermaken met een uitdagingsspel, met gezelschapsspelen, het wereldkampioenschap pictionary, kampvuur met musiceren (muzisch-creatieve vorming), spel zonder grenzen, allerlei vormen van quizzen bekend van TV.

De taken en functies (opstellen van het materiaal, het aankleden van de ruimte, het uitleg geven, de jury, het bijhouden en mededelen van de wedstrijdresultaten) worden door de leerlingen verdeeld en uitgevoerd. Zij proberen zo bij te dragen tot het welslagen van "hun" avond.

Op het transportkamp zijn er buiten het normale schoolreglement weinig extra regels. We sommen ze hier even op en ze hebben allemaal te maken met de gezonde en fitte levensstijl een de vakoverschrijdende eindterm gezondheidseducatie:

- Tijdens de activiteiten wordt er niet gerookt.
- Er wordt geen alcohol gebruikt tijdens het kamp.
- Je hebt eerbied voor de nachtrust van de anderen.

De meeste leerlingen kunnen zonder problemen omgaan met deze extra regelgeving in functie van het welslagen van het kamp. Wanneer een fout is vastgesteld, wordt in samenspraak met de betrokkene een gepaste boetedoening uitgewerkt.

4.4. Conflicthantering en overleg

Wanneer mensen gedurende een periode gedwongen worden om kort op elkaar te leven en bovendien deelnemen aan een opeenstapeling van fysiek-zware activiteiten is het logisch dat er af en toe een conflict ontstaat. De leerlingen leren het belang inzien van het uiten en registreren van gevoelens en het begrijpen van lichaamstaal. Ze leren - zeker in situaties waar geen leraar aanwezig is (vlottentocht, zoektocht, stads-exploratie, verblijf in de tent..) - overleggen. Ze worden gedwongen tot overleg (ze

moeten samen aankomen). Ze moeten wel naar elkaar luisteren en elkaar de kans geven zich uit te drukken. Ze leren elkaars emotionele grenzen respecteren.

5. Besluit

Het is onze overtuiging dat vakoverschrijdende eindtermen het best tot hun recht komen in een project zoals beschreven in dit artikel. De voorwaarden zijn echter dat iedereen (leerlingen, ouders en leerkrachten en directie) op de hoogte is van de doelstellingen van het kamp. De accenten worden niet alleen gelegd op het presteren, maar vooral op het kunnen samenwerken en in groep leven met oog op een gezonde en fitte levensstijl en eerbied voor het milieu. Deze doelstellingen zijn terug te vinden in de informatiebrochure vóór het kamp, in de opstelling en begeleiding van de leerkrachten tijdens het kamp en in de evaluatiemodaliteiten tijdens en na het kamp. Dit veronderstelt evenwel een maximale aanwezigheid van het leerkrachtenteam tijdens alle activiteiten.

6. Literatuur

Puylaert K; Wouters M; Gantois J, 2002, Samen met jezelf en anderen op de latten: een voorbeeld van een geïntegreerd project, in Behets D & Vits H, *Bewegingsopvoeding naar een geïntegreerd curriculum*, Leuven : ACCO.

De Coninck C; Maes B; Sleurs W; Van Woensel, 2002, *Over de grenzen: vakoverschrijdende eindtermen in de tweede en derde graad van het secundair onderwijs*, Brussel: DVO.